

az image-ról

Az image (latin eredetű) francia eredetű szó, eredeti jelentése kép, képmás, a modern formatervezésben azonban speciális tartalmat kapott: azon tulajdonságok összességére értjük, amelyek egy adott típust megkülönböztetnek. Az image saját stílus kialakítását, majd ennek utazását jelenti.

Van például gépkocsi-image. Egy Mercedes nagy és elegáns, egy Porsche áramvonalas, sportos, a Zaporozsec markáns formájú, róbosztos és kemény hangú. Ha egy új BMW-ről vagy Fordról hiányozna a márkajelzés, alapszintű gépkocsiismerettel meg lehetne mondani, melyik gyár szalagjáról gördült le. De határozott és jól fölismerhető „képe” van ugyanúgy egy Adidas cipőnek, egy Chanel-parfümnek, egy Philips magnónak.

Az image nemcsak a tárgyak, de az emberek leírásakor is jó használható fogalom. Korunkban egyik legfőbb jellegzetesség az egyéniségvesztés, a nagy személyiségek apálya. Az emberek gyakorta nem érznek hozzá elég tehetséget, erőt, hogy megalkossák saját magukat és inkább formákat, sémákat követnek. A tulajdonságok közül kiválogatnak néhány tetszősét, azokhoz próbálnak igazodni. Fölveszik a szűkszavú, a titokzatos, vagy kedélyes, mindenben tréfálkozó álarcát, minél jobban hozzászabják magukat a vágyott képhez, ahelyett hogy saját hajlamaikat próbálnák kiélni egyéniségük határáig. Válsághelyzetben ezek a csinált jellemek belső kohärenca híján darabjaikra hullanak szét.

Mert hát az ember mégis több mint képmás s igazi image, egyéniség csak belülről fakadhat.

— márt —

Közéleti terefere

az Izvesztyija magyarországi tudósítójával

Izgalmas sorozatot indított az Ifjúsági Ház. A cím: *Közéleti terefere*. A házigazda: *Király Zoltán*, a Szegedi Körzeti Tévéstudió riportere, országgyűlési képviselő. A vendégek: nos, a vendégeket nehéz egy szóval jellemezni, mondjuk így, érdekes közéleti emberek. November 16-án *Borisz Rogyionov* az Izvesztyija című szovjet napilap magyarországi tudósítója „szállt ringbe” egy kis politizálásra. (A „piros sarok” következő vendége *dr. Medgyesy Péter* pénzügyminiszter lesz.)

Az Izvesztyija a szovjet kormány lapja, s az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, mint az átalakítás legfőbb sajtóorgánuma, Gorbacsov elképzeléseinek szószólója. Ezért kísérte fokozott várakozás a tudósító szereplését — aki a szovjet progresszió képviselőjeként mondta el, gondolom nem szorosán a magánvéleményét. A beszélgetés magyarul folyt, hiszen Rogyionov — néhány év megszakítással — 10 esztendőig dolgozott hazánkban. S bár elnézést kért tökéletlen nyelvtudása miatt („Volt érdekesebb dologom Magyarországon, mint nyelvet tanulni”), az est folyamán csak kétszer kérte a tolmács segítségét.

Elmondta, hogy részletesen beszámolt lapjában a magyar parlament őszi üléséről. Az írás nagy visszhangot váltott ki, mert a Szovjetunióban sokan azt képzelik, Magyarországon minden jól megy. Itt a modell, csak le kell másolni.

Ezt követően sok érdekes és fontos dologról esett szó, ezek közül idézünk fel néhányat.

Király Zoltán: Mi a glosznoasztja és a peresztrojka oka? Nem a bürokrácia végtelen túlbujánása?

Borisz Rogyionov: Az apparátus valóban nagyon földuzzadt, és komoly konzervatív, reformellenes erőt képvisel. Ráadásul nehéz harcolni ellene, mert ez az ellenség nem külön van, hanem benne a pártban. Lenin is harcolt ellene minden siker nélkül. Persze azért nem lehet úgy csinálni, mint Kína a kulturális forradalom idején, nem lehet fölröbbitani. Vannak olyan köztársaságok is, ahol még nem indult meg az átépítés, jelentős az ellenkezés — erre Gorbacsov is utalt egyik legutóbbi beszédében.

K. Z.: Kíváncsi vagyok, hogy a peresztrojka felülről indították, mintha csak néhány vezető és értelmiségi szorgalmazná igazán. Valójában ki harcolt érte?

B. R.: Szerintem ez a változás benne volt a levegőben. Régebben is voltak kísérletek, de ezeket elfojtották. Most engedik. A reformok előkészítését egyébként már Andropov elkezdte, aztán Csernyenko alatt megint leálltak. Azt hiszem, Csernyenko szerencsétlen választás volt. Egyébként sem gondolom, hogy a rendszerben mindenki bürokratává válik. A mai vezetőink Brezsnyev alatt középkadérek voltak és mégse lettek bürokraták. Gorbacsov nyugati szemmel igazi „apparatscsik”, aki végigmászta a létrát. Azt hiszem, közvetlenül válság előtt voltunk, azért sem lehetett halasztani a változást. Amikor 1980-ban Reagan lett az USA elnöke, azt mondta, hogy tönkre fogja tenni a szocialista országokat. Sajnos, ez sikerült is neki, mert olyan méretű és ütemű fegyverkezést indított, amely a Varsói Szerződés országait gazdaságilag erősen megviselte, sőt a válság szélére sodorta.

K. Z.: Szeretném megkérdezni a véleményét Mathias Rust ügyéről. Sokan úgy vélik, hogy az eset kitűnő alkalom volt Gorbacsovnak, hogy „megtisztítsa” a hadsereget.

B. R.: Azt hiszem, ez a csere már készült, hiszen Szokolov marsall 75 éves volt. Figyelmet érdemel az is, hogy nem a közvetlen helyettese lett az utód. Jazov a Távol-Keleten szolgált, csak néhány hónapja került Moszkvába. Én úgy vélem, Rust repülése csak fölgyorsította az eseményeket. Egyébként a hadseregben is vannak ellenzői Gorbacsov politikájának, főképp a leszerelésnek.

Egy alkalommal hallottam beszélni a tv-ben a hadsereg végvédelmi parancsnokát. „Nagyon örülünk, hogy a leszerelés következtében nem lesz szükség a munkánkra” — mondta, és én nem hittem neki. Aki az életét arra tette föl, hogy katoná legyen, az nem mondhat ilyen őszintét.

K. Z.: Mi a véleménye Borisz Jelcin lemondásáról? Fogalmazhatunk úgy, hogy Jelcin „balról támadta” a pártot?

B. R.: Erről én semmi mást nem hallottam, mint maguk, én is csak spekulálok. Talán túrelmetlen volt Jelcin, hiányzott belőle a forradalmi kitarítás.

K. Z.: Mi a véleménye arról, hogy Gorbacsov fölládozta Jelcint a konzervatívok oltárán?

B. R.: Ha így tett volna, csak megerősítené az ellenségeit. Okos ember nem tesz ilyet. Jelcin „gyorsított peresztrojka” még több ellensége volt. Ő sokat dolgozott, de minőségi változásokat ilyen rövid idő alatt nem lehetett elérni. Ha több időnk volna, akkor talán maradhatott volna Jelcin, de nincs időnk.

K. Z.: Véleménye szerint az átalakítás meddig fog tartani?

B. R.: Nem tudom, de 2000-ig biztos. Amikor elkezdtek a peresztrojka, úgy gondoltuk 2—3 év elég lesz. Eltelt 2—3 év és most már 10—15-re gondolkodunk. Remélem, akkor majd nem fog kiderülni, hogy még annyi is kevés.

(Ezután a közönség tett föl kérdéseket.)

— Milyen volt a *Vezeklés* című film fogadtatása a Szovjetunióban? Írt-e róla az Izvesztyija?

— Természetesen igen. Még akkor, amikor csak Tbiliszből mutatták be. Nálunk csak jó kritikát kapott. Ez a film politikai tényezővé is vált. Ez képviselte a szovjet filmművészetet Cannes-ban, pedig nekem, szovjet hazafinak nem olyan nagy öröm ezt a filmet külföldön látni.

— Hogyan halad a politikai elítéltek rehabilitációja?

— Igen sok foglyot engedtek szabadon. Az amnesztia megadása attól függ, hogy mit követett el az illető. Szaharov akadémikus például nemcsak Moszkvába térhetett vissza, de a közéletbe is. A készülő új törvénykönyvben pedig a „szovjetellenes” magatartás nem lesz büntetendő, csak az „államellenes”.

MÁROK-TAMÁS

À la carte — és
Gödör-sírató

Régi téma a menza illetve az à la carte konyha körüli vita. Valójában hogy áll most ezeknek az étkezési egységeknek az ügye? — erre a kérdésre kértem választ dr. Szabó Dezsőtől, a JATE gazdasági főigazgatójától. Elmondta, hogy már megszületett a végérvényes döntés, melynek értelmében február 1-jével megszűnik az a le carte konyha a menzán és január 1-jével a Gödört is bezárják. S, hogy miért is kerül sor e régóta levegőben lógó elhatározásra? Ennek elsősorban közegészségügyi okai vannak. A KÖJÁL immár jó két éve kifogásolja a konyhák állapotát. A konkrét indokokat azonban dr. Kovács Zsuzsa osztályvezető főorvostól tudhattam meg. A menza főzőhelyisége egyáltalán nem alkalmas főzőkonyhának. Először is szűkség lenne megfelelő nyersanyag-raktárra és előkészítő helyiségekre, hogy majd innen jusson a főzőtérbe az anyag. Jelen esetben a kis méretek miatt nincs elválasztva a két tevékenység — raktározás, előkészítés — minden egy helyen történik. Így aztán hiányzik a technológiai kapocs is e tevékenység között. Illetve itt ezt az udvaron át történő szállítást hivatott ellátni, ami abszolút szabálytalan. Az előkészítők hiánya a tojás és a hús esetében a legveszélyesebb hatású. Ugyanis több száz tojást vödörben mosni tisztességesen nem lehet, ráadásul a tojás, elsősorban kívül, szalmonella veszélyes. Ugyanez jellemzi a húsozók közül a csirkehúst. Ezek mind olyan tényezők, amik magukban hordják az ételmelegítés veszélyét, ami mellesleg már elő is fordult a menzán. Legalább ugyanennyi kifogás van az épület állapota ellen is. Az aladúcolás, a mennyezet stabilitásának hiánya és a levegőtisztítás elégtelensége súlyos gondot jelent. Ugyanígy probléma az is, hogy a dolgozók szociális helyiségei (öltözők, mosdók) és a munkatér nincs közvetlen kapcsolatban egymással. Így aztán, ez esetben megint az udvaron át kell haladni, ahol bármilyen szennyeződést magukra szedhetnek a dolgozók, ahol egyben az ételt is szállítják. Összegezve a tényeket, a főorvosnő megállapítása szerint: ez a konyha főzésre egyáltalán nem alkalmas. Számos káros keresztvező-déssel van tele, ahol a tiszta és szennyes anyagok érintkeznek, s ez megengedhetetlen. Ebből következik aztán, hogy az a le carte étkezési feltételeit a konyha főzési feltételeinek hiánya nem biztosítja, vagyis több száz emberre — még az egyfogatós menza kosztán kívül — többfélével főzni, ahol még többféle anyag fordul elő, ilyen feltételek mellett nem biztosított. A veszély így is sokszoros.

A gazdasági főigazgató azonban nyomatékosan megkérte arra, hogy hangsúlyozzuk ki: „A menza megszüntetéséről sohasem volt szó, ezt senki sem kifogásolta.” E kijelentéshez pusztán két gondolatot szeretnék hozzáfűzni. Valószínűleg a közegészségügyben való járatlanságom

okoza, hogy nem értem, miért veszélyesebb az egyfogatós menza-kosztba belefőzött tojás, csirke és a többi, az a la carte ételbe főzöttnél. Illetve, hogy mennyi szennyeződéssel kevesebb kerül a dolgozóra, az ételbe, ha az menza menüt megy főzni illetve az készülő belőle. De félreértés ne essék! Nem az egész menza bezárását propagálok ily erőteljesen. Sokkal inkább azt kifogásolom, hogy az egyetemi illetékesek miért várták meg az utolsó pillanatot, s ha eddig vártak is, közben miért nem történtek már lépések valamilyen más megoldás bevezetésére. Ugyanis dr. Szabó főigazgatótól megtudtam, hogy a II. és IV. menza a la carte-á tétele az 1990—91-es terv része lenne. Igaz, hogy szeretnék egy ideiglenes megoldást addig is. Ez pedig a III. menza leválasztása lenne az V.-ről. Itt egy — a JGYTF felőli bejárattal — „egysültes, egytál sültés” menzát alakítanának ki, ami reggel 10-től este 8-ig tartana nyitva. De még ehhez is keresni kell üzemeltetőt, kivitelezőt és a többi. A Gödört pedig jövő év szeptemberétől szeretnék újra kinyitni a la carte étkezdeként.

De addig mindenkitől megértést és türelmet kérnek, hiszen a többi menza februártól — ha lehet — még zűfoltabb lesz.

A másik gondolat ami még eszembe jutott, az pusztán csak annyi, vajon a fenti „senki-be az a sok 100 diák és tanár is beleértendő-e, akik éve óta panaszkodnak a menzakoszt elhetetlenségére és a helyiség és evészközök tiszta(tatlan)ságára.

— ha —

Utóirat: A JATE konyha, menza higiénés helyzetére vonatkozóan 1983 óta rendszeresen folyt a felújításra vonatkozó tárgyalások az üzemeltetők, a tulajdonosok és a közegészségügyi szakemberek között. Ennek ellenére 1986-ban a konyha súlyosan veszélyessé vált, az ott készült ételek tisztaságát illetően. A többféle étel elkészítésekor fokozottan áll fenn a veszély a szennyeződésre, a konyha-technológiai műveletek keresztvező-désére, száital a fertőzési lehetőségek nagyobb arányú bekövetkezésére. A csak menzai ételsor elkészítésénél miután egy, esetleg kétféle ételt készítenek, a fertőzési lehetősége kisebb. A KÖJÁL részéről nem volt várakozás, mint ezt a fentiek is bizonyítják, legfeljebb a jelenleg elfogadott „szociális indokok” és az üzemeltető, valamint a tulajdonos szerződéses viszonyának nem eléggé tisztázott helyzete okozta a megoldás késését. Ezt a folyamatot a menzán érkezők egészségének védelme, a helyzet további romlásának megakadályozása érdekében voltak kénytelenek megállítani, vélhetően a megbetegedési rizikót csökkenteni.

DR. PALOTÁS MÁRIA
KÖJÁL főigazgató főorvos

Vezeklés

Mi volt a sztálinizmus? A kisajátított munkáshatalom korszerűtlen szövegsége a cári önkényvel? Átbolsevizált honapartizmus? Vagy a végtelenségig elbürokratizálódott hatalomvágy szervezett örülete? Nehéz lenne pontos választ adni. E szavak — egy közember gondolatai — amúgy is reménytelenül történelmietlenek, bár hitelesebben hangozhatnak, mint a „nem törvénytörő törvényteleneségekről” kongo frázisok. Szóval, ahol feledékeny vagy lusta a történettudomány, ott a legtöbb esetben a művészet igyekszik a saját szavával megkonstruálni a valósághoz hasonló valóságot. Másrészt szóval a kelet-európai ember nem csupán arról nevezetes, hogy az idegrendszere elrongyolt és a vécpapírja kemény, hanem nemzete filmművészetéről is. Amíg szüleinktől csaknem maradéktalanul átörököltük a szovjet film fölényes lekezelésének gesztusát, odaát a filmyarak hátsó udvaraiban és az önazonosságát belső parancsként átélő alkotók „hátsó gondolataiban” valóságos filmművészet született. A dobozokból előkerültek a celluloidra hevített levelek, s végre nemcsak a hősi pózba merevült szocrealáll és testvéröccsével, a Szokolt hallgató, gügye házasságtörővel találkozhatunk, hanem érző és gondolkodó lényekkel. A jelszavak durvaságát és blödségét Paszternák és Bunyin érzékenysége váltotta föl. Legalábbis az igazi filmművészetben.

Szóval a Vezeklés. Tengiz Abuladze a filmlíra legszebb képsorainak egyikével ajándékozta meg a nézőt: a vasút melletti fátalepen, a pocsoltyában szétzúzott szivvel tapodó asszonyok és gyerekek a hatalmas fákra rótt jelekből igyekeztek kiolvasni, hogy éle-e még, élhet-e valahol az elhurcolt férfi. Csak a riadt arcok, a bizonyosság és a bizonytalanság mezsgyéjén félve reszkető tekintetek és az iszonyú fátalep. Írnom kellene másról is. Arról, hogy megtisztított eréjű ez a film, hogy a megtévesztően „nyugati” ironia és az összetéveszthetetlenül „keleti” fájdalom találkozására a fölfedezés feszültségével hatott. Arról is szólnom illene, hogy két film ez az egy: a kapkodó kifejezőkészszer, az artikulálatlan közlésvágy művészi szervezett, fegyelmezett kettőse, hiszen a második rész valójában az első értelmezése: történet és történetírás. Szólni lehetne arról, hogy kiknek kellene vezeklést, bünbocsánatot tartania, s hogy milyen bűnök néven nevezése vár ránk, egy emberibbnek nevezhető kor polgáira.

De e sorok írása közben csak azokra a fákra rótt jelekre tudok gondolni, az asszonyok tekintetére, s ez az érzés inkább elborít, mint annak tudata, hogy a Vezeklés az egyetemes művészet ünnepe.

D. I.

Speter

„megér egy
estet”! (?)

Már a kezdet is milyen fergeteges! A Budapesti Gyermekkórus tagjai tízes kán-kánban köszöntik Speter Erzsébetet, Amerikába szakadt hazánklányát, és regélik el nagy tettét. E nemes hölgy, gyakorlott nyilatkozó, alkalmi költőnő 200 ezer dollárt utaltatott át a Magyar Nemzeti Bankba az „épülő” Nemzeti Színház javára. De ez még semmi. Az összeg kamataiból ún. Erzsébet-díjat alapítottak, melyet évente a legjobbnak ítélt művészek vehetnek át. Mindez magában is megalta, hát még kán-kánban elbeszélve. S a folytatás se kevésbé méltó a jeles alkalomhoz. Micsoda látvány! A hetedik ikszen túljáró viaszos arcú dáma mellett versenyt feszes megművelődési miniszterünk, és az egyik pénzügyminiszter-helyettes. Körülöttük szellemi életünk színe-java.

Micsoda este! — a kamera garantáltan nem azt mutatja, akiről éppen szó van. A műsorszámok — mint ötéves elnyűtt, cipődet úgy ismered már őket. És a díjak — a karsú nőalakot ábrázoló szobrocska kebelében talán a Skála Kópé szíve dobog (hol nem, ahol üzlet van?). És a díjátadók utáni villáminterjúk a díjazottakkal! Romániai magyar írónk nem igazán érti mijéle „nagyon messzire” elhallatszó üzenetet kellene nekünk megfogalmaznia. Széled értelmességgel áll vallatója előtt. Később ifjú színésznőnk nyolc napon belül gyógyuló lelki sérülésekkel távozik a színpadról. Mindez nem véletlen. „Mesteri” felkészültségű műsorvezető riporterünk pompásan végzi dolgát. Kezei között még közönséghez, fellépéshez szokott színészeink is csak vergődnek, lámpalázás amatőröknek tűnnek. A gondosan felépített kérdésekre suta, félszeg válaszokat adnak. És most jön még a java! Egy Speter Erzsébet nevezetű honleány, lelkes amatőr jutalomjátéka. Az ő percei ezek, mert a fő-és a mellékdíjat személyesen adja át. A földjait idén „nyelvünk nagyasszonya” veheti át. A néző körmét lerágtatva izgalomban, míg az idő asszonyt sikerült feltámasztani a színpadra. „Erzsébetünk”, mint királynő nyújtotta át a borítékot és a szobrot, s közben ezt sepegte: „Ez életem leg-szebb napja!” Hát birhat ennél többet gyöngye, érző szív? Aligha!

De mégis! Mert most új Nemzeti Színházunk „nagyasszonya”-ra került a sor. Ő sem marad ki a díjazottak közül. Éppen betegségéből lábadozik, régi önmagának felére fogyott, de az a fontos, hogy itt van. A közönség — ezen az estén oly ritka — őszinte tapssal fogadja. De, ő áll meg ész, szív ne dobog tovább, a színpadon megalta kézcsókparbaj bontakozik ki: Speter asszony kezét csókol a színésznőnek — azon döbbenet, öröm. Színésznő kezét csókol Speter asszonynak. A kísértő kezét csókol a színésznőnek. A kísértőnek tudtommal nem csókol kezét senki.

Ennyi. Már csak egy (költői) kérdésem van: Tulajdonképpen értem mire kellett ez az egész cécó, ez a Speter-féle diadalmenet. Talán, így akarjuk más távolbaskaditjainkat is adakozásra csábítani. De muszáj nekünk mindent eltűnőznünk? És ennyire?

GŐZ GABRIELLA

SZEGEDI
EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola MSZMP és KISZ-bizottságának lapja

Felölös szerkesztő:
GRÓF RÓZA
Szerkesztőség: 6720 Szeged,
Dugonics tér 12. Telefon: 12-119
Megjelenik havonta kétszer
Ára: 2,30 forint. Előfizetési díj
egy évre 36,80 forint
Terjesztik az intézmények KISZ-
és szakszervezeti bizottságai
Kiadja a Csongrád Megyei
Lapkiadó Vállalat, Szeged,
Tanácsköztársaság útja 10. 6740
Telefon: 24-633. Telex: 82-282
Felölös kiadó:
Kispál Antal igazgató
Szegedi Nyomda Szeged,
Bajcsy-Zsilinszky u. 28. 6720
ISSN: 0230—791X
1987. X. 27. — 5762
Felölös vezető:
Surányi Tibor igazgató